

2. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів / Д.І. Ганич, І.С. Олійник. – К. : Вища школа, 1985. – 360 с.
3. Груба Г. Засвоєння синонімічних форм на міжпредметній основі / Г. Груба // Дивослово. – 1998. – № 7. – С. 17-19.
4. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови / А. П. Коваль. – К. : Вища школа, 1987. – 351с.
5. Колесников О. А. Міжрівнева синонімія і теорія граматичного значення / О. А. Колесников // Мовознавство. – 1985. – №1. – С. 33-36.
6. Лисиченко Л. А. Лексикологія сучасної української мови: Семантична структура слова / Л. А. Лисиченко. – Харків : Вид-во Харків. ун-ту, 1977. – 116 с.
7. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / За заг. ред. І. К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1973. – 440 с.

Г. В. Гешева,

Таврійський державний агротехнологічний університет,
науковий керівник – к.філол.н., доц. О. М. Максимець.

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ КОМП'ЮТЕРНОЇ СФЕРИ

Анотація. У статті розглянуто термінологічну лексику зі сфери інформатики та обчислювальної техніки. Розкрито основні структурні та семантичні особливості комп'ютерних термінів.

У зв'язку з бурхливим розвитком науки і техніки в сучасній українській мові активно творяться іменники, що поповнюють термінологічні системи різних галузей. Як результат науково-технічної революції повсякчас з'являються нові галузі науки зі своїм специфічним інноваційним термінологічним апаратом, що поступово стають надбанням українського загалу і його мови. Термінологія зараз є такою складовою літературної мови, яка розвивається найбільш динамічно, відображаючи зміни в суспільстві, науці та технології, і без вивчення її складу та змін, що відбуваються в ній, неможливе правильне розуміння закономірностей розвитку мови загалом. Серед професійної лексики й термінології заслуговує на увагу досить значна лексико-тематична група, пов'язана з комп'ютерною сферою.

Мета цієї статті – визначити основні структурні та семантичні особливості комп'ютерних термінів.

Термінологічна система галузі інформаційних технологій належить до наймолодших систем, оскільки виникла наприкінці 20 сторіччя у зв'язку зі стрімким розвитком комп'ютерної та обчислювальної техніки, яка вивчає природу інформації, методи її отримання, зберігання, оброблення, передавання з використанням комп'ютерних технологій та прогресивних засобів комунікації. Швидке зростання інформаційного обміну у сфері культурних, наукових та технічних комунікацій викликало потребу в номінації значної кількості нових понять – продуктів пізнавальної та творчої діяльності людини, уточнення окремих термінів, а інколи й перебудови поняттєвого апарату наукових дисциплін і відповідних термінологій [1,4]. Сучасні словники української мови істотно поповнюються термінами з інформатики. Це пов'язано насамперед із тим, що "...лексика і термінологія інформатики та обчислювальної техніки стає необхідним компонентом наукового стилю сучасної української літературної мови, широко проникає в загальнонародне мовлення"[3,70].

Основу кожної термінологічної системи чи підсистеми становлять слова й терміни автохтонного походження, що входять до наукового обігу шляхом їх дефінування. Проте в сучасній українській комп'ютерній термінології є досить багато запозичень, а саме з англійської мови. Назви всесвітньо відомих фірм – виробників комп'ютерів: AppleInc, Microsoft, Intel, Philips, Soni та ін.; поширеного програмного забезпечення: Windows, Novell, Corel тощо, обов'язкових для роботи будь-якого комп'ютера операційних систем: MSDOS, Unix, NetWare та ін. засвоєні безпосередньо з англійської мови без їх транслітерації [2, 96].

Лексика комп'ютерної сфери є досить розгалуженою тематично. У її складі можна окреслити такі тематичні групи:

1. Назви на позначення різновидів комп'ютерів, їх складників та обчислювальної техніки в цілому: *відеокарта, вінчестер, джойстик, дисковод, дисплей, кластер, модем, монітор, сервер, смартфон, тачпад*.

2. Назви програм: *антивірус, архіватор, браузер, драйвер*.

3. Назви мов програмування: *автокод, бейсик, паскаль*.

4. Назви одиниць вимірювання інформації: *біт, байт, гігабайт, кілобайт, терабайт*.

5. Назви дій, операцій та процесів у інформативній сфері: *валідація, верифікація, індексація, програмування, сканування, сторування, умовчання*.

6. Назви понять, що стосуються Інтернету: *веб-сайт, веб-сервер, веб-сторінка, Інтернет*.

7. Назви осіб, які працюють у галузі інформатики: *блогер, програміст, оператор, спамер*.

За структурними моделями, окрім однокомпонентних термінів в сучасній українській мові, маємо значну групу комп'ютерних термінів-словосполучень.

За номінативною функцією такі терміни можуть бути умовно поділені на декілька груп:

1) Лексичні одиниці, пов'язані з роботою комп'ютера: *режим пошуку, файлова система, раннє видалення, процес вилучення, курсор редагування*.

2) Лексичні одиниці сфери стандартів, локальних мереж, систем передачі даних: *інтегрований пакет, передача по факсу, графік абонентів, карти подачі стоп-сигналу*.

3) Лексичні одиниці, які позначають розвиток обчислювальної техніки: *код телетайпа, дуплексна комп'ютерна система, інтегральна схема*.

4) Лексичні одиниці, які позначають засоби комплексного подання інформації: *система динамічного забезпечення, шина даних, переривання обробки помилки*.

У смисловому аспекті терміни-словосполучення є цілісними лексичними одиницями і поділяються на три типи. До першого належать словосполучення, в яких усі компоненти є словами спеціального словника. Кожне з них самостійне і може вживатися окремо, зберігаючи своє значення. Однак, термін-словосполучення, що складається з цих компонентів, набуває нового значення, яке має смислову самостійність. До другого типу належать терміни-словосполучення, в яких один компонент є технічним терміном, а другий – це загальноновживане слово. До третього типу належать терміни словосполучення, обидва компоненти яких – слова загальноновживаної лексики, і тільки сполучення цих слів є терміном, який використовується в певній галузі науки чи техніки.

Серед комп'ютерних термінів існує багато професіоналізмів. Вживання цих слів обмежене вузькоспецифічними потребами представників певної професії. До професіоналізмів належать назви трудових процесів, різні професійні означення загальноновживаних понять. Через обмеженість їх вживання більш-менш вузьким колом людей, а також через те, що в більшості випадків професіоналізми є неофіційними розмовними заміниками термінів, їх інколи називають професійними діалектизмами. За цією класифікацією можна поділити тільки ті слова, які вживаються лише в галузі комп'ютерних технологій.

Однак, комп'ютерну лексику починають використовувати сьогодні не лише програмісти та люди, які пов'язані зі сферою інформаційних технологій, але й люди, які не мають жодного відношення до персонального комп'ютера, так як це явище досить стрімко впливає в життя суспільства.

Отже, проаналізувавши лексику інформатики та обчислювальної техніки в сучасних лексико-словотвірних працях, ми прийшли до висновку, що у сучасній українській мові дуже мало слів і термінів, пов'язаних з комп'ютерною сферою, які б поставали на її власному національному ґрунті. Чимала частина комп'ютерної термінології є запозиченнями. У сучасній українській мові сформувалася значна за обсягом група термінів на позначення різновидів комп'ютерів, їх складників та обчислювальної техніки в цілому. Досить продуктивною є також тематична група термінів, що є назвами дій, операцій та процесів у інформативній сфері.

Комп'ютерні терміни, як прошарок лексики, мають перспективи майбутніх досліджень, оскільки ця галузь науки супроводжується постійним оновленням комп'ютерної терміносистеми, створенням нових та трансформацією існуючих термінологічних одиниць.

Література

1. Ніколаєва А. О. Структурно-семантична характеристика термінології програмування, комп'ютерних мереж та захисту інформації: дис... канд. філол. наук: 10.02.01. – Х., 2002. – 190 с.
2. Поліщук Н. Комп'ютерна термінологічна лексика в засобах масової інформації (на матеріалах газет "Дзеркало тижня", "Українська правда", "Газета по-українськи", "Високий Замок"). – Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – Випуск I. – Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Луцьк. 2013. – С.95-100.
3. Стишов О. А. Українська лексика кінця XX століття (на матеріалі мови за собів масової інформації). – К. : Вид. центр КНЛУ, 2003. – 388 с.

В. А. Гурик,

Прилуцький гуманітарно-педагогічний коледж ім. І. Я. Франка,
науковий керівник – к. пед. наук Н. В. Грона.

ПРОБЛЕМА ЗАПОЗИЧЕНЬ НАУКОВИХ ТЕРМІНІВ

Анотація. У статті розглянуто питання запозичень наукових термінів в українській мові. Наведено приклади найактивніших лексичних запозичень із англійської, російської мов та причини їхнього вживання.

Українська мова має давні традиції термінотворення, її системи формувалися на власній мовній основі, засвоюючи те, що вже було опрацьовано. Співвідношення національного та міжнародного було й залишається основою у світоглядному підході до термінотворення.

Запозичення в українській термінології активн досліджували О. Стишов, С. Федорець, І. Кочан, Г. Краковецька, В. Пілецький та ін.

Національна мовна система будь-якої галузі знань неоднорідна за походженням, оскільки в її основі закладена універсальна греко-латинська система терміноелементів, яка в кожній мові специфічно асимілюється, з урахуванням особливостей фонетичної, орфографічної, граматичної, лексичної системи літературної мови. Схематично її можна представити сукупністю універсальних, національних, чужорідних (іншомовних), унікальних та екзотичних термінологічних одиниць, а також специфічної системи символів та інших екстралінгвістичних компонентів [1].

На сучасному етапі розвитку термінології одне з головних місць посідає проблема запозичень наукових термінів із інших мов. Ми виділили причини таких запозичень:

- паралельне використання власного і запозиченого терміна в різних сферах (наприклад, науковій і навчальній): *імпорт - ввіз; асиміляція - уподібнення; лабіалізація - огублення;*
- пошук досконалішого терміна, унаслідок чого паралельно функціонують запозичені і власні терміни: *пролонгація - продовження терміну чинності угоди; інтерстелярний - міжзоряний; бартер - прямий безгрошовий обмін товарами;*
- відсутність досконалого власного терміна, який би відповідав сучасним вимогам: *ліквідат - юридична особа-боржник, до якої висунуто фінансові вимоги у зв'язку з її ліквідацією.*

Здобуваючи нові знання, учені запозичають і мовні форми, забуваючи про те, що термін має органічно вписуватися за формою і звучанням в українську мову, підлягати внутрішнім її законам.

Наприклад, російський термін *колебание* має близькозвучний український відповідник коливання, для позначення різновидів цього явища в українській мові можна використати *хитання* і *гойдання*, проте зазвичай обмежуються загальною назвою.

Проблема термінологічних запозичень з інших мов виходить за рамки власне мовної проблеми. Зауважу, що в англійській мові кількість запозичень становить лише 5 відсотків від загального числа новотворів, що свідчить про її чистоту і про здатність цієї мови до самозбагачення.

Англіцизми, себто слова і словосполучення, позичені з англійської мови або утворені за її зразками, активно поповнили лексику української мови наприкінці XX століття.